

Negyven év képekben

Játékból több ismerősömet megkérdeztem, szíve szerint mit kapna lencsevégre Szeged nevezetességeiből. Mindegyik nagyon komoly arcot vágott, aztán sorolta. Mindenki mást mondott. A harmincadik ötlet után szoltam, álljon meg a menet, mert eszembe jutott, hogy Somogyi Károlyné kolléganőmmel sokkal nehezebb feladatra vállalkoztam. Képzelve el a tisztelt szegedi lakos, ha azt kérnék, akasszon egy fényképezőgépet a nyakába, járja körbe a várost, és készítsen 19 képet. Olyan 19 fotográfiát, mely arról beszél, hogy ez a gyönyörű szép városunk mennyit fejlődött az elmúlt 40 év alatt. S ezeknek a fotóknak történetnek, reprezentatívnek, információval telítettnek, mindentudónak és sokat mondónak kellene lenniük. Valószínűleg ez a vállalkozás is úgy fejeződne be, mint ismerősöimnek a nevezetességek keresése. Mindenki mást lát szépek, nagyszerűnek — de lehet, hogy mindenkinek igaz van. Így hát a mi 19 képünket azzal adjuk közre, a sok lehetőség variációból: „itt és most” ezt találtuk jónak. Hogy a képek közül hiányzik az új híd, a Dóm téri, vagy az újszegedi oktatási központ, intézmények, gyárak, a Domus... fotográfiája? Nem fértek be összeállításunkba, de mindenki döntse el önmagában, mit hagyott volna ki helyettük.

A kép mellé szerkesztett szövegnek az a szerepe, hogy az információkat pótolja, amennyire lehetséges. Ezért most pörgessük vissza az idő mutatóját a felszabadulás utáni első évekre.

A történészek úgy jellemzik ezt az időszakot: a város fejlődése nem volt egyenletes. 1945 után egy rövid fellendülés következett, de Szeged fejlődése megtorpant, sőt nem tűz, visszaesett. A beruházások szintje — összehasonlítva más, hasonló településekével — rendkívül alacsony volt. Szeged 1955-ben a városépítésre 90 millió forintot költött. Ötévvel később már 343 milliót. Sovány volt az az erszény is, amiből a várak építésére, üzemek telepítésére gurultak a forintosok. Az ipari beruházásokra 1955-ben 51 millió forintot fordítottak, de 1960-ban már 140 milliót. Egyébként a pénzügyi háttér „kulisszatitkairól” azért kell szólni, mert ezek az adatok a legbeszédesebbek a városépítést illetően. A szegedi tanácsnak a második ötéves tervében 675 millió, a harmadik ötéves tervben 1,4 milliárd, a negyedik ötéves tervben 3,7 milliárd, az ötödik ötéves tervben 6,3 milliárd forint volt a fejlesztési alapja. A hatodik ötéves tervben városfejlesztésre 4,8 milliárd forint jut.

Az ipari üzemeket bemutató képek „fülszövegében” utalok az ipar felütására. Az adatokat nem ismétlem, de az urbanizáció elképzelhetetlen anélkül, hogy a munkahelyek száma ne növekedjen. Mivel 1945 és 1956 között az ipar nem fejlődött, azért nem lehet csodálkozni, hogy ebben az időszakban csak 635 új lakásba költöztek be Szegeden. Végül is a házigyár teremtette meg a tömeges lakásépítés alapját. Az otthonteremtés csúcsa a negyedik és az ötödik ötéves terv — 10 év alatt közel 24 ezer új lakás készült el. A város olyan új övezetekkel gazdagodott, mint Tarján, Északi városrész, Makkosháza, Rókus, Odessza. A tömeges lakásépítés mozgalma mellett megkezdődött az össznépi vita, miből építkezzünk: panelból, vagy téglából? Napjainkig sem dőlt el a kérdés. A hatodik ötéves tervben a panel megjelent a családi és társasház építésénél is.

A hatvanas évek végétől bizonyossá vált, hogy a Dél-Alföldön a legtöbb ember Szegedre akar költözni, és ahhoz, hogy a város felsőfokú regionális központtá váljon, egyebek mellett az infrastruktúrális hálózatot is ki kell építeni. Nagy léptékben megkezdődött a közművesítés. Méreteit ezek az adatok is illusztrálják: a vízvezeték hossza 1970-ben 283, 1980-ban 499, 1983-ban 528 kilométer; a szennyvízcsatorna 1970-ben 96, 1980-ban 187, 1983-ban 215 kilométer; a városi vízhálózatba kötött lakások száma 1970-ben 29 ezer, 1980-ban 44 ezer, 1983-ban 49 ezer; a csatornázott lakások aránya 1970-ben 15 ezer, 1980-ban 33 ezer, 1983-ban 38 ezer. A kommunális szolgáltatások tökéletesítése ma is több százmillió forintba kerül.

Az urbanizáció sztrádján meginduló Szegednek sok gondot okozott a régi úthálózat. A széles sugár- és körutak hamar keskenyek bizonyultak. Előbb a sugárutakat, később a körutakat korszerűsítették. A második Tisza-híd részben tehermentesítette a belvárost a zsúfolt forgalomtól. Előrelépést jelentett, amikor Budapest után a gyors és környezetet kímélő piros trolis utcáinkon megjelentek. Egészségünket a környezetvédelemmel is óvhatjuk, no meg azzal, hogy egyre több orvos tapintja pulzusunkat és több szakrendelőt kereshetünk fel. Az egészségügy területén is jelentős a változás, hiszen 1950-ben 293 kórházi ágyat tartottak nyilván, napjainkban 963-at. Negyven évvel ezelőtt 712 klinikai ágy volt, ma 1364. Szaporodtak az általános orvos körzetek is, számuk — a mai 59-cel — a négy évtized alatt megduplázódott. A tanácsi szervek különös figyelemmel foglalkoznak az idős, magukra hagyott emberekkel. Pillanatnyi végeredménye: a szociális otthonokban ma 620 személyt gondoznak.

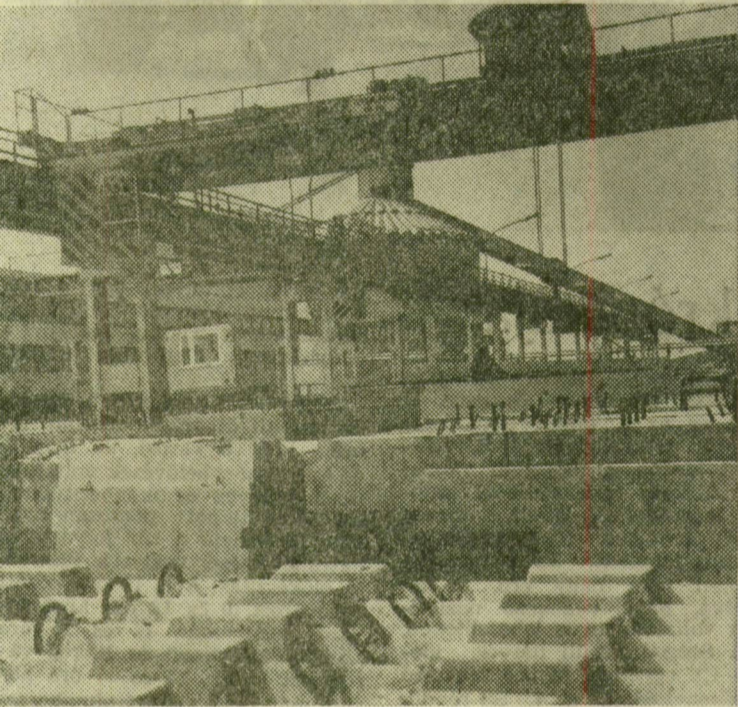
Szociális program lett a nők tömeges munkába állásával a bölcsőde és óvoda építése. 1949-től napjainkig a bölcsődei helyek száma 231-ről 1507-re, az óvodai pedig 1798-ról 7236-ra növekedett. Az iskolákhoz hasonlóan a negyedik és ötödik ötéves tervben bővült legjobban a bölcsődei és óvodai hálózat.

Szegedet az iskolák városaként is szokták emlegetni. Az elmúlt négy évtized történetében külön fejezetet érdemelne, hogy az egyetem miként serkentette, gyorsították a város fejlődését. Nehéz a paramétereket meghatározni. A felsőfokú oktatási intézmények, amellyel, hogy a kvalifikált szakemberek nagy tömegét adták Szegednek, tudományos kutatásaikkal is jótékonyan befolyásolták a gazdasági életet. Európa-hírű tudósok, a város üzemének, intézményeinek megbízása alapján külön kutatásokat végeznek — és ötletük is benne van egy termékben, eljárásban. Felbecsülhetetlen segítséget nyújt a JATE kibernetikai központja a vállalatok termelészervezéséhez. Negyven év alatt az új intézmények formájában is sokat bővült a felsőoktatás. A városlakó többnyire csak azt látja, hogy szép épületeket „ragasztottak” az orvosegyetem klinikai tömbjéhez, a Dóm téren. Am azt sem szabad elfelejteni, hogy a JATE is gazdagodott Újszegeden, a Rózsa Ferenc sugárúton egy öt-szintes épülettel, ahol a természettudományokat tanítják.

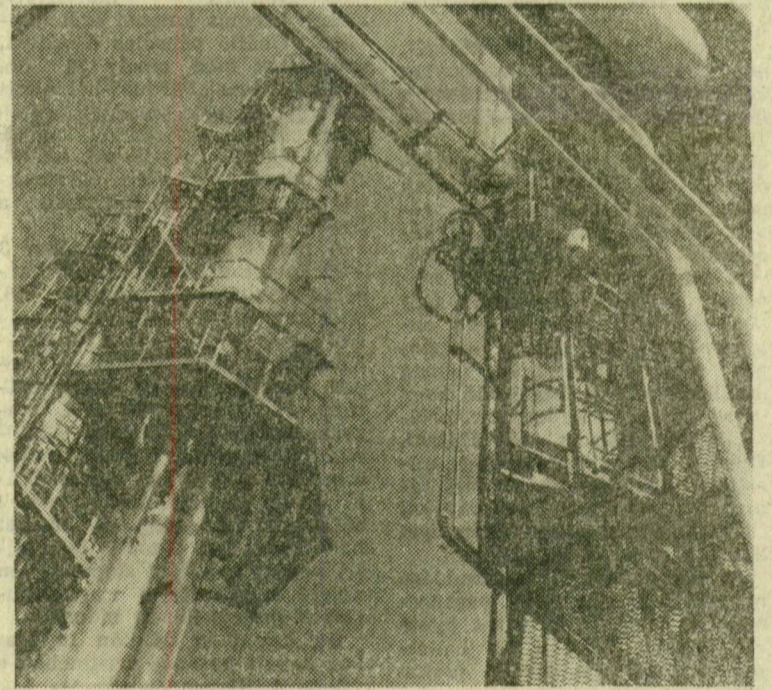
Szeged szinte évről évre más ruhát ölt. Az örökös megújulás látványához különösen az utóbbi 10 évben szoktunk hozzá. A város legdinamikusabban ebben az időszakban fejlődött. Alig múlt el úgy 2—3 hónap, hogy ne tudósítsuk arról olvasóinkat: felavattuk az új hidat, elkészült a Domus, vagy a Szeged Nagyáruház, új székházba költözött a KÖJAL, szép otthonot kaptak a tervezők, több milliárd forintos költséggel kiépült a rakpart. Ország-világ előtt büszkeséggel mutogattuk a Dóm téri levéltárat, könyvtárat és ismételten rácsodálkozunk a felújított öreg lakóházakra. Nemcsak a küllem, hanem a város közigazgatási határai is változtak. 1973 április 14-től öt község, Algyő, Gyálárét, Kiskundorozsma, Szőreg és Tápé csatlakozott Szegedhez, majd 1977. március 31-től Fehértó és Atkasziget is növelte a város területét, ami ma 356,6 négyzetkilométer.

A történelem óriáscsizmájában lépkedve 40 esztendő nem nagy idő. Mégis, most, hogy a krónika kényes befűzéséhez értem, az emlékek és a régi újságcikkek között egyre türelmetlenebbül kutatok, lapozok, mert sokféle dolog kimaradt a számvetésből.

HALÁSZ MIKLÓS

AZ IPARBAN a felszabadulás után a könnyűipar volt a meghatározó jellegű. Elsőséggét még ma sem lehet vitatni, de a dobogó második fokán a nehézipart jegyzik. Az ipar fejlődését jól érzékelteti a következő adat: 1949-ben a szegedi lakosok 24 százaléka dolgozott üzemekben, gyárakban. Ma már az ipar a helybeliek 38,5 százalékának nyújt biztos megélhetést. Szegeden 1949 februárjában körülbelül 10 ezer munkanélkülit tartottak nyilván. Epp ezért a felszabadulás utáni években, 1960-ig, első rangú cél volt a munkalehetőségek megerősítése, bővítése. Így jött létre a ruhagyár, seprűgyár, textilművek, a gyógyvíz- és szikvízüzem, a XI-es autójavító, az épületszerelő és magasépítő vállalat, de bővítették, korszerűsítették a kendergyárat, tejüzemet, konzervgyárat, paprikafeldolgozó vállalatot. A hatvanas évektől új munkalehetőséget biztosított a kábelgyár, gumigyár és az olajmező, természetesen a hagyományos élelmiszeripar, no és a dinamikus fejlődő építőipar.

A SZOLGÁLTATÁSOK fejlesztése egybeesik az új városrészek építésével. Odesszában (fent) egy egész üzletsor. Tarjánban pedig több szolgáltatóház adott otthont a textiltisztításnak, a cipőjavításnak, a fodrászatnak, kozmetikának. A Patyolat Vállalat (lent) központja a város peremén épült, de ez nem jelenti azt, hogy fiókjai minden övezetben, városrészben ne lennének megtalálhatók. Ahol pedig nincs helyiségük, oda a mozgó-Patyolat érkezik.

